

Posudek na diplomovou práci

Název: Inovativní vzdělávání: Vyjednávání jinakosti

Autorka: Bc. Agatha Hrušová

Katedra obecné antropologie, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha, 2018, 88 s.

Vedoucí práce: Mgr. Petra Ezzeddine, PhD.

Agatha Hrušová si pro svoji diplomovou práci vybrala téma z oblasti školní etnografie, resp. antropologie vzdělávání. První řádky, odstavce a stránky její studie vtahují čtenáře do hry/lesní školy. Popis absence dětského kolektivu, plánovaných osnov, režimu dne, očekávaného školního výkonu a postojů průvodce, který svou řečí neguje instituci, kterou reprezentuje, budí zvědavost, jak se zde bude mluvit a uvažovat o oblasti alternativního vzdělávání, resp. unschoolingu.

Teoretická východiska autorka situuje do dvou pilířů, které se na různých místech v následném textu dostávají ke slovu. Na úvod se autorka vztahuje ke školní etnografii, resp. antropologii vzdělávání, popisuje kořeny zájmu o etnografické zkoumání školy a vzdělávání (první pilíř). Výběrově se zaměřuje zejména na českou produkci. Připomenout bychom měli v této souvislosti i jména Šedová a Švaříček, kteří jsou v této oblasti velmi aktivní. Téma školní etnografie se znovu objevuje jako důležité v metodologické části, kdy autorka uvažuje o hlasu, který je ne/dáván dětem. Autorka kriticky reflektuje, že autoři nedokáží dětem hlas dát a zároveň přiznává, že ani ona toto nedělá. Navzdory tomu, že si myslím, že je vždy volbou badatele, jaká data vytváří (např. Kašparová ve své studii cíleně volí téma rodičovského diskurzu), by mne zajímalo, proč autorka toto dilema řeší a proč tedy nekonstruovala data, kde by hlas dětí zazněl (nehledě na to, že úvodní velice hezký zhuštěný popis dává hlasu dětí poměrně hodně prostoru; v kontrastu s tím momentka ukazující, jak dospělí v rámci školního parlamentu dávají málo prostoru pro prosazení artikulovanému požadavku dětí, je výzvou pro antropologickou interpretaci redistribuce moci a strategií k prosazování vlivu, nikoliv důkazem, že děti jsou v submisivní pozici, bez zásadního impaktu do reality).

Druhým pilířem jsou texty spojené s dílem Foucaulta. Autorka se inspiruje konceptem heterotopie. Nejen ona, ale i další autoři používají tento pojem bez přímého vztahu k druhému klíčovému pojmu, a to k pojmu utopie. Navíc nosný se jim jeví zejména pojem heterotopie deviance a kontury utopie se stávají implicitní. Proto by mne zajímalo, jak autorka rozumí utopii ve vztahu k lesní škole. Následně pak autorka představuje školu jako instituci disciplinace. Velice hezky aplikuje Foucaultův koncept dohledu a moci, nicméně zde se mohla Agatha Hrušová opřít i o studie, které se touto problematikou přímo zabývají (např. Kaščák 2006, Moc školy). Stěžejním a nanejvýš inspirativním pak byl pro ni text Pattison (2015), která se věnovala podobnému tématu. Autorka se hlásí k jejímu teoretickému přístupu. S ohledem na danou problematiku bych uvítala více prostoru pro představení diskurzu alternativního školství a s ohledem na závěr studie i zařazení kapitol/vstupů o moderní společnosti a neoliberálním diskursu.

Data pro diplomovou práci autorka vytvořila na základě terénního výzkumu ve vybrané lesní škole.

Aby mohla výzkum realizovat, přijala místo dobrovolnice a zapojila se do činnosti školy.

Metodologická část je velmi transparentní a právě ona vyniká odkazy na literaturu a dialogem s ní.

Vlastní nálezy a interpretace mají zejména v prvních třech třetinách podobu popisu, který se proplétá mezi aktéry lesní školy. Někdy autorka vybírá „jednotlivosti“, aby přiblížila diskurzy, jež vstupují do situace lesní školy a nechává jen zaznít (zde např. hovořím o popisu drescodu či hovorech

o domácích porodech). Je to škoda, protože jednoznačně potvrzují citlivost autorky při tvorbě dat, nicméně interpretace je ponechána na čtenáři. V této části se interpretace se zaměřují výhradně na komparace lesní školy a „standardní“ státní školy (v textu spojované s pojmy normativní vzdělávání, běžná základní škola, klasická základní škola). To je s ohledem na artikulovaný teoretický rámec konzistentní, ale v podstatě málo nápadité a objevné. Popis vyznívá tak, jakoby se lesní škola vzdávala všem nástrojů disciplinace. Je tomu opravdu tak?, klade si čtenář otázku zas a stále. A dělá v celku dobře, protože poslední kapitola textu o autonomní disciplíně je prozřením. Nejlepší část práce jednoznačně říká, že diskurz lesní, ostatně jako jakékoliv alternativní školy, je odrazem neoliberálního diskurzu (sic ten se v textu vynořuje jako samozřejmost). Přestože se nejedná o zásadní objev, důležitá je v tomto směru etnografie, která rozkrývá techniky/prvky disciplinace, resp. techniky rozvoje autonomní disciplíny. Poznámka na okraj: ve vztahu k standardní státní škole bychom mohli zmínit podobnou tendenci, která je obsažena v diskurzu posilování vnitřní motivace. Autonomní disciplíny lze v představených datech identifikovat i v různých dalších praktikách a diskurzu dospělých (dospělí v lesní školce posilují vlastní autonomní disciplínu), čímž se potvrzují další ideje neoliberálního diskurzu.

Po formální stránce je text sympatický, ojediněle se objevila hrubá chyba. Jazyk práce je srozumitelný a dobře se čte. Příloha práce sympaticky dokresluje pozici badatelky v terénu.

Předkládanou diplomovou práci pokládám za konzistentní. Agatha Hrušová si zvolila relevantní téma. Vytvořila data, která se stala východiskem textu. Studie vyniká popisem. Interpretace je založena na několika silných konceptech, které vytvořily osu výkladu. Autorka mohla prohloubit teoretické zázemí jak na úrovni úvodních vstupů, tak na úrovni dílčích interpretací, což by jistě učinilo text více antropologicky přitažlivým. Zároveň si práce studenty vážím a nelituji toho, že jsem si práci mohla přečíst a seznámit se s dalšími studii z oblasti školní etnografie.

Předložená práce splňuje požadavky na diplomovou práci. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze 25. 1. 2018

Dana Bittnerová